

רשמי סיור ביוגוסלביה

היתה זו שיחה מעניינת ולבבית בה ביררו פרטים נוספים בענין תכנית הביקור שלנו. תוך שיחתנו אמרנו לרמטכ"ל כי אנו מתעניינים בבעיית החינוך הטרור-צבאי אשר לפי מה ששמענו הנו מפותח ביוגוסלביה. ביקשנו לראות מתקנים לחינוך טרור-צבאי, יחידה בפעולותיה וכו'. התשר בה על בקשותינו היתה — כי ישתדלו למלאן כמי סב יכולתם במידה שהדבר אפשרי במסגרת הברי קור; ואמנם, יש לציין כי הם גילו מידה רבה של רצון לעזור ולהסביר — עד כי הופתענו ממש מהיחס והצורה היפים.

למרות היות ביקורנו קצר, ניתן לנו לראות ולבקר בכל אשר ענין אותנו. כך, למשל, ביקרנו בביה"ס לחיל-תותחנים. כאן לומדים קצינים וקדטים במחלקות נפרדות. תקופת הלימודים נמשכת שלוש שנים, ורמת הלימודים היא גבוהה. לכל קצין נר תנת תוך תקופת הלימודים השכלה כללית, השכלה כללית-צבאית, והשכלה מיוחדת של קצין. בתכנית הלימודים כלול גם לימוד מקצוע נהגות — מתוך הנחה שעל כל קצין בחיל-תותחנים לדעת לנהוג במכוניות (אם כי השימוש בסוסים בארטיילריה שלהם, עדיין נפוץ).

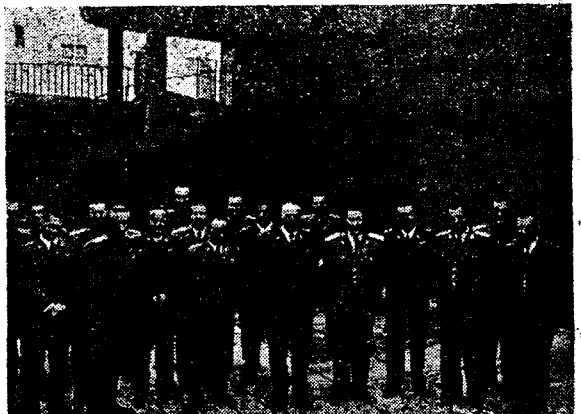
בסימיו את חוק לימודיו מתמנה בוגר בית-הספר כמפקד על שני תותחים בלבד — דבר המעיד על הרמה הגבוהה שדורש החיל מקציניו. ביקרנו גם במפעלי הדרכה שונים בהם הראו לנו את כיתות הלימוד ואת תכנית הלימודים. תוך ביקורים אלה באנו במגע עם המפקד, עם קציני המטה ועם הפוליטרוק — שבמהות תפקידו התעניינו ביותר. דרגתו של הפוליטרוק נמוכה בדרגה אחת מזו של המפקד והוא שני למפקד בתפקידו. הוא תופס מקום חשוב ביותר במערכת חינוך היחידה ובשאלות כוח-אדם: הסברה, השכלה, סעד, וכן כל מעשה הגותן את אותותיו ברוח היחידה.

באשר לסדר ולנקיון בית-הספר: אין נוהגים לצבוע שום מתקן, או להלבין את שולי השבילים וכדומה; ובכ"ז שררו סדר, משמעת ונקיון בכל. הקסרקטין גדול ומרונח, החצר גדולה מאוד. סוגי הארטיילריה המצויים אצלם הם: תותחי 88 מ"מ — גרמניים; תותחי 76 מ"מ — רוסיים; מספר תותחים 57 מ"מ, אנטי-טנקיים. גאותם של היוגוסלבים היא על התותח מתוצרת עצמית אשר זה

ברור כי מביקור של ששה ימים בלבד — ויהא זה אפילו ביקור אינטנסיבי מאוד, מנוצל ומאורגן היטב — אין להסיק מסקנות החלטיות; ניתן לקבוע רק קווים להתרשמות כללית. אף על פי כן, יכול ביקור כזה ללמדנו הרבה מכמה בחינות.

ראינו את החייל היוגוסלבי בעבודתו, ביקרנו בתי-ספר צבאיים, באנו במגע עם קצינים, ראינו אנשי מילואים בעבודתם ובתי-ספר באימונים. ההתרשמות מכל אשר ראינו, ותהא זו התרשמות חיצונית בלבד, נתנה לנו את האפשרות לקבוע לעצמנו קנה מידה לגבי טיבו של הצבא על מתקניו השונים. ניתן לנו ליצור קנה-מידה זה בהשוואה לצבאנו אנו, ביחוד מאחר שערכנו את הביקור אחרי תקופת תמי רונים, בה ראינו את עבודת חיילינו אנו בשדה, ביחידות ובגדודים.

השוואה זו בין מה שראינו בביקורינו ובין הנעשה בצבאנו, עודדתנו ותרמה הרבה להרגשת בטחוננו העצמי. כך, למשל, נדמה לנו בארץ כי החייל שלנו אינו מסודר בהופעתו החיצונית. בראותנו אותו ברחוב, מתעוררת הרגשה כי הופעתו אינה יפה, תלבושתו אינה מסודרת דיה וכו'. בביקורנו נוכחנו כי החייל היוגוסלבי אינו עולה בהופעתו על זו של החייל שלנו — להיפך! ודבר זה עודדנו ביותר מאחר שידענו את העובדה שהצבא היוגוסלבי נחשב עתה לצבא הטוב ביותר באירופה, הן בעצמתו, הן ברוחו ובעיקר בכוחו לחימתו ובנסיונו מתקופת המלחמה. בבלגרד נפגשנו לשיחת-שעה עם הרמטכ"ל.

חברי המשלחת עם מלוויהם היוגוסלביים בחצר בית-הצבא בבלגרד.

בו במשך שלוש שנים. גם כאן, בדומה לבית-הספר לארטילריה, מקנים השכלה כללית, השכלה כללית-צבאית וצבאית מקצועית. בית-הספר מלמד גם את כל מקצועות הנשק; הן את הפעלתו הן את השימוש הטקטי. לדוגמה: לומדים את הנשק הבינוני, מקלעים בינוניים ומרגמות 81 מ"מ — למען ידעו להפעילם כטוראים, להשתמש בהם ולהכירם על תכונותיהם כמפקדים.

במיוחד התרשמנו מאמצעי-העזר והמוצגים השר-נים המצויים בבית-הספר: מוצגי-הנדסה, סידורי-קשר, מתקני ביצורים ושדה, אמצעי-שרטוט, תכניות ועוד. נכחנו בשלושה שיעורים. באחד מהם — להנדסת שדה והתחפרות — שמענו הרצאה על הנושא, ואחד החניכים הדגים התחפרות בשלבים ראשונים (באמצעות שמיכה — תוך הדגשה כיצד נעשה הדבר בשדה). ביקרנו גם בשיעור לחינוך פוליטי ובשיעור להיסטוריה צבאית.

לענין ההיסטוריה הצבאית הם מיחדים מקום נכבד ומקדישים בכל בתי-הספר הצבאיים זמן רב. ביחד מקדישים הם תשומת-לב מרובה ללימוד ההיסטוריה של מלחמת-השחרור שלהם. הלימוד הוא יסודי ביותר — אם כי פרשת המלחמה עדיין לא מסוכמת אצלם סופית, והם עוסקים עדיין בחקירות ובאיסוף החומר העובדתי.

מחלקת חיילים יוגוסלביים חזרת טאימוניה.

ביקור בביה"ס לארטילריה. חברי המשלחת מאזינים לשיעור

לא מכבר התחילו בייצורו — תותח שדה העשוי להגדר אחרי מכונית (עם גלגלי-גומי), או ע"י סר-סים (עם גלגלי עץ).

ברצוני להזכיר גם רשמי ביקור בוגרב — אשר בה, נוסף לביקור בביה"ס לארטילריה, התקבלנו גם לשיחת ע"י אלוף הפיקוד (אלוף הפיקוד שולט על קרואטיה וסלובניה ומקביל בדרגתו לרמטכ"ל). היתה זו פגישה מאלפת ומענינת מאוד. בשיחתנו עמו ועם חבר קציניו — שנערכה בגרמנית, ברוסית ובאנגלית — היתה לנו הזדמנות להבהיר מושגים על מבנה הפיקוד, שהוא גם טריטוריאלי וגם אופרטיבי. נוסף לזה הנו אחראי, גם על מחוזות משנה ועל ענין הגיוס והחינוך הטרופ-צבאי.

בבלגרד נמצא גם המוסד הנקרא בשם „בית הצבא" אשר התרשמנו ממנו במיוחד. זהו בנין מפואר ביותר בחיצוניותו ובפנימיותו. הוא משמש מרכז תרבותי לקצונה (כולל קציני מלואים). הבנין עשיר בריהוט מפואר, פסלים, תמונות, שטיחים. בראש המוסד עומד סגן אלוף. בשירותים השונים מועסקים עובדים אזרחיים. ישנם כאן אולמות מיוחדים לעני-ינים שונים: תיאטרון (היכול להכיל כ-600 איש לפחות), ספריה, אולמות קריאה, חדר למשחקי-שח וכו'. מדועות בכניסה מורות על התכניות הנער-כות, במוסד (קולנוע, תיאטרון קונצרט וכו'). תקצין רשאי לבוא עם אשתו — לשמוע הרצאה לקרוא וכד'. הבנין נבנה בשנת 1948 והוא חדיש ביותר ומעיד על המקום הנכבד שהצבא תופס במדינה.

בסריבו ביקרנו בבי"ס לחיל רגלים. בעיקר עקבנו אחר יחידת-ההצגה ואחר האקדמיה, הנקראת בפיהם — האקדמיה הנמוכה. גם כאן המתקנים הם ישנים (עוד מימי האוסטרים). החניך מתחיל בו את לימודיו בגיל 16 — עפ"ר תוך שאיפה לקריירה צבאית, ולומד

הצגה בפעולתה (זו לא היתה ייחודת שרה רגילה כפי שחשבנו בתחילה). יחידה זו עובדת בשיתוף עם בית-הספר לקצינים ובמידת הצורך — בשיתוף עם יחידות אחרות; וכן — ממלאה היא גם תפקידים נוספים. מתח העבודה הוא רציני. התרשמנו במיוחד ממידת החיסון הגופני של אנשי היחידה. ראיונם בשעת התעמלות, אימונים בנשק קל ובינוני. כאן יותר מבכל מקום אחר, היו הקצינים והחיילים מסודרים בהופעתם, מאחר שהיה זה ב"ס.

ביקורנו בסריבו כלל גם ביקור בביח"ר לתח"מ מושת, ליציקת-פלדה ועוד. הוזמנו ע"י אלוף הפיקוד להצגת תיאטרון, שנערכה בערב במועדון הצבא. התרשמנו ביותר מערב זה — מבחינת רמת הקהל, התנהגותו, הופעתו, לבושו וכו'.

אחרי ביקור של יומיים בסריבו, חזרנו לבלגרד וביקרנו באקדמיה הצבאית הגבוהה — אף הוא מוסד הראוי לשמו. המוסד התחיל להתארגן בשנת 1948. הקצינים שהקימוהו היו בעלי נסיון-קרבי רב. במוסד המפואר מצויים אולמות לימוד מרווחים ומתאימים לנוחיותו של החניך. תכנית הלימודים היא זו המקובלת באקדמיה צבאית, בעלת קורסים של שנתיים ומכינה מפקדים עד רמה של דיביזיה. באקדמיה גבוהה זו לומדים קצינים מדרגת ס/אלוף ועד דרגת גנרל. הקורס של השנה השלישית הוא לרוב למפקדי קורפוסים וקציני מטכ"ל ומקיף חלק אופרטיבי-אסטרטגי. תכנית הלימודים היא כפי המקובל ברמה זו; גם פה מדגישים את ענין לקח הקרבות (כפי שראינו זאת בשיעור ההיסטוריה צבאית) ומבררים את בעיות הלחימה השונות באופן

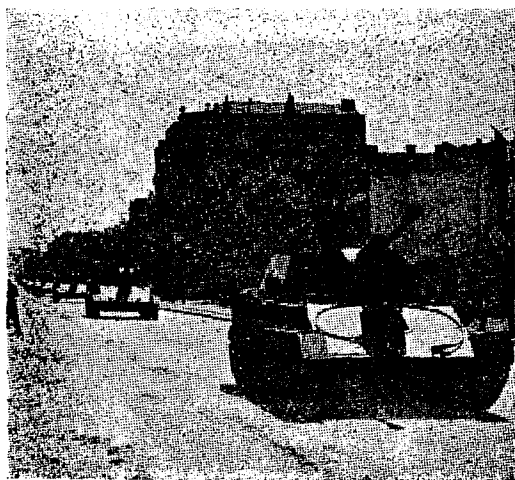

כמה מחברי המשלחת מסתכלים ב"שולחנות גבס" באקדמיה הגבוהה.

בגמר השיעורים ביקרנו באולם גדול מאוד לעזרי-אימונים אשר בו ראינו מתקנים שונים ומעניינים: שולחנות גבס — "ריליפים" (בדומה לשולחנות חול); מפה בולטת ועליה מתקנים לסימון יחידות ואף להזזת טנקים; שולחנות מיוחדים למתן פקודות-אש; מפות בולטות — ללימוד בעיות טקטיות. ביחוד התרשמנו מהסידור הפשוט והיפה ללימוד תורת-האש (זוית-היריה, זוית-הבטחון, קו הנטיה וכו'), על-ידי הטלת קרני אור צבעוניות על קיר. כמרכן מוצגים שם, בליווי הסבר, כלי-נשק למיניהם (מעין תערוכה) — נשק לא-רע אמריקאי, מקלעים גרמניים ואחרים. חדר אחר — מיוחד למוצגי נשק החל מהרובים העתיקים וגמור ברובים האמריקאיים החדשים.

ברצוני לעמוד על שתי גקודות בענין החינוך בביח"ס הצבאיים. בכל מקום ניכר ובולט כי מטרת הלימוד אינה בהקניית החומר הלימודי או המקצועי בלבד, אלא ברצון החזק ליצור ולעצב דמות של קצין; בבקרנו בחדר האוכל של ביה"ס נתרשמנו ביותר מצורת ההגשה האסטטית, מהשולחנות הע-רוכים ומהכלים היפים. כמו כן מקדישים תשומת לב רבה לסידורים האחרים — של המטה, הארון, ציודו של החניך (החניך מטפל רק בסידור מטחו, ארון בגדיו וציודו — ואילו ניקוי חדר-השירות וחדר-האוכל מוטל על האזרחים המועסקים בעבר דות אלה). נותנים לקדט, כבר מלכתחילה, את הר-גשת מעמדו המיוחד, ע"י יצירת התנאים והאווירה המתאימים. דבר זה מתבטא גם במדים המיוחדים לו: מכנסים אדומים, מעיל כחול וכובע עגול. רק הקדט לובש מדים אלה ובאופן זה הוא מתבלט ביותר (ברחוב) וזה מחיבו להכיר יותר במעמדו המיוחד ולשים לב להתנהגותו.

בסריבו ראינו, ליד "האקדמיה הנמוכה", יחידת-

יחידת טנקים במצעד ברחובות בלגרד.

יסודי ביותר, למשל בבעית הפצועים שהיתה חמורה ביותר במלחמתם הפרטיזנית והשפיעה על המורל של הלוחמים.

התרשמותנו מביה"ס הנ"ל היתה רבה. רושם רב עושים אולמות הלימוד, אמצעי-העזר, הספרייה הגדולה בעלת ספרות לועזית (גרמנית, אנגלית, צרפתית, רוסית), תכנית הלימודים, אולם הקולנוע החדש המיוחד רק לאקדמיה זו אשר בו מציגים סרטי הדרכה — וכן כל יתר אמצעי הלימוד המשוכללים והמותאמים לצורך החניכים. התענינו במיוחד בתנאי-העבודה והחיים של הקצינים במוסד. הם עובדים עד שעה 2—1 בצהריים, ואחרי-צ לומדים באופן עצמאי לימוד אקדמאי. אלה אשר מקומות מגוריהם קרובים למוסד, מתאכסנים בביתיהם; לאחרים, הגרים מחוץ לעיר, ישנה פנימיה מיוחדת בתוך ביה"ס. שיטת מצויה אצלם. אך הם מקימים תרגילים שלדיים. בסיכום, אפשר לומר, כי תוך לימודים של שנתיים-שלוש ניתן לעבור על חומר רב ובאופן יסודי. גם הם מתלבטים עדיין בבעיות ארגון שונות, מי ומי הלימוד היא בדרך של הרצאות, דיונים, קריאה עצמית; שיטת תרגילי הפיקוד כאשר אצלנו, אינה צריכים להיות המועמדים לביה"ס וכך — בעיות אשר גם אצלנו הן עדיין בתהליך של בירור ודיון. בזמן המלחמה היו קצינים רבים שעלו עקב תפקידם לדרגות גבוהות מבלי שהיתה להם השכלה יסודית, כללית וצבאית. עתה הוחלט לשתף את כל הקצינים האלה בתקופת הלימודים באקדמיה. לא היה ביכולתם להקפיד שכל חניך יהיה בעל תעודת-בגרות, אך תכנית הלימודים השלימה את החסר. עתה הם מקפידים כבר על כך ומקבלים בעלי השכלה תיכונית בלבד, או שמכינים אותם לקראת בחינות הבגרות.

תלבושתו של החייל היוגוסלבי — מעיל & במקום הבטלדרס שאצלנו ועליו חגורה עליונה בעלת אבזם — דבר, המאפשר הופעה יותר מסודרת. הכובע — כובע סירה. יש הבדל בלבוש בין החייל והקצין. לקצין תלבושת יפה יותר: מעיל & בלי חגורה עליונה, הבד עדין ויפה יותר, כובע בעל מצחיה.

מגנרל ומעלה, המדים, שוב, אחרים. הדרגות על המעיל הן פשוטות, עשויות מברד, ואין צורך לצחצחן. מאחר שהצבא מרגיש באחריות הגדולה כלפי המדינה, הוא נרתם גם לביצוע מפעלים מדיניים שונים, לאו דוקא צבאיים. כך למשל, מבצע חיל-ההנדסה במתקניו מפעלים, כגון: מסילת-ברזל, כביש וגשרים.

באשר לשיטת הפעלת הצבא בביצוע מפעלים מדיניים-ציבוריים, ישנן כמה צורות הפעלה. אצין כאן רק

שתיים מהן. האחת ע"י הטלת ביצוע עבודה מסוימת על יחידה שלמה ומפקדיה (שיטה זו הולכת ומתמעטת). כדי שהעבודה לא תגרע ממתח האימונים, נוהגים לשלוח את היחידה לעבודות המדיניות כ"3—4 חדשים לפני שחרורה מהשרות הסדיר (אצלם השרות הסדיר הוא שנתיים). כיון שהגיוס אצלם נערך במסגרת של יחידות, כלומר: אנשי יחידה מסוימת מגויסים כולם בתאריך אחד, מתאפשרת שיטה זו הואיל ואנשי היחידה גם משתחררים באותו תאריך. נוסף לזה משתדלים להוציא את היחידה לאימונים גם תוך תקופת העבודה.

הצורה השניה היא — ע"י גיוס אנשי מלואים לעבודה.

לצבא מעמד נכבד במדינה. הקצונה היא תופס מקום נכבד במדינה. הקצונה היא השכבה העלית במדינה, הן בתנאי החיים, הן מבחינת מעמדה בכל מקום וכן מבחינת תנאי המשכורת. הצבא מקבל מהמדינה את כל הדרוש לו, ואף בתקופה הקשה ביותר היתה לצבא זכות-קדימה לגבי כל יתר מוסדות המדינה. מכאן, מובנת הקמת כל המתקנים-הצבאיים המשוכללים שראינו, כגון: האקדמיות הצבאיות, מועדונים מפוארים, בתי-ספר צבאיים וכדומה.

(סוף בעמ' 63)

חיילים יוגוסלביים נוטלים חלק בעבודות לביצוע תוכנית בינוי ממשלתית.